

Maa- ja metsätalousministeriö, Anna Schulman

20.5.2019

CAP27-työpaja 30.1.2019

Erosion esto ja kasvipeitteisyyden edistäminen

Seuraavassa on tiivistelmä CAP-työpajassa esille nousseista näkökulmista ja ideoista. Työpajan järjesti maa- ja metsätalousministeriö liittyen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan rahoituskauden 2021-2027 valmisteluun. Työpajassa syvennyttiin maatalousmaan eroosion ja ravinnehuuhtouman aiheuttamiin ympäristöhaasteisiin sekä peltomaan kasvipeitteisyyttä edistävien toimenpiteiden mahdollisuuksiin, nykyisten tukijärjestelmien hyviin ja huonoihin puoliin sekä pohdittiin tavoitteenasettelua tulevalle rahoituskaudelle.

Ministeriön ”Ilmianna asiantuntija” -kyselyssä työpajaa kohtaan osoitti kiinnostusta yli 90 henkilöä (viljelijöitä, virkamiehiä ELY-keskuksista, virastoista ja kunnista, tutkijoita eri tutkimuslaitoksista, tuottaja-, neuvonta- ja ympäristöjärjestöjen edustajia sekä yritysten edustajia). Näiden joukosta ministeriö kutsui työpajaan mahdollisimman monipuolisen eri tahoja edustavan ja eri puolilta Suomea olevan noin 40 osallistujan joukon. Työpajan osallistujat olivat aktiivisia, asiaan perehtyneitä ja motivoituneita vaikuttamaan tulevaan tukijärjestelmään. Palautteen perusteella työpajatyöskentely koettiin toimivaksi keinoksi työstää laajaa asiakokonaisuutta ja valmistelijat saivat monipuolista evästyttä valmisteluun.

Työpajan antia

Viljelijänäkökulman esille tuominen koettiin tärkeäksi. Toimenpiteiden tulisi olla viljelijälle mielekkäitä, helppoja ymmärtää ja toteuttaa. Huolta kannettiin toimenpiteiden jatkuvuudesta rahoitusjärjestelmien taitteessa, hyväksi koettujen käytäntöjen ylläpidosta ja sujuvasta siirtymisestä uusiin toimenpiteisiin.

Järjestelmän tulisi myös uudistua. Kaivattiin uusien mahdollisuuksien hyödyntämistä, järjestelmän ja vaatimusten yksinkertaistamista sekä monivaikutteisia toimenpiteitä, jotka huomioivat kunkin tilan yksilölliset olosuhteet ja ympäristölliset tarpeet. Tavoitteellisuuden nosto koettiin tärkeäksi tuetuissa toimenpiteissä ja toivottiin palkitsemista onnistumisesta virheiden etsimisen sijaan.

Toimeenpanon haasteet nousivat myös vahvasti esiin. Tietojärjestelmien ja valvonnan toteuttamiselle vaikeimpia ovat monia yksityiskohtaisia tai tulkinnanvaraisia ehtoja sisältävät toimenpiteet sekä toimenpiteiden tai tukijärjestelmien väliset linkitykset ja rajaukset.

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

Tämänhetkisen peltoviljelyn eroosiontorjunnan todettiin edenneen ja kasvipeitteisyyden lisääntyneen ohjelmakausien aikana merkittävästä. Vaikka suunta on ollut oikea, vielä on parantamisen varaa niin toimenpiteiden ehdoissa kuin toimenpiteiden sijoittumisessa ja toteutuksessa. Sateisuuden lisääntyminen talvella haastaa etenkin savimailla nykyiset viljelymenetelmät. Kohdentamista on jo nykyisellä kaudella tehty jossain määrin ja tulevan järjestelmän odotetaan olevan entistä kohdennetumpi.

Nykyjärjestelmän hyvät puolet

Eroosion ehkäisemisessä merkittäväntä on ollut, että talviaikana kasvipeitteisenä tai muokkaamattomana oleva ala on suuresti lisääntynyt. Keskeisin toimenpide on ollut ympäristökorvausten talviaikainen kasvipeitteisyys, jonka korvaustaso on kannustavasti porrastettu kasvipeitteisen alan mukaan. Sen toimeenpanon koettiin olevan pääosin onnistunut ja vuosittaisen vaihtelun mahdollisuutta kiiteltiin. Kasvipeitteistä alaa tulisi edelleen kasvattaa ja suunnata enemmän vihreänä olevaan aitoon kasvipeitealaan. Talviaikaisen kasvipeitteisyyden toimenpiteen toivottiin säilyvän tuettavana. Toisaalta esitettiin, että on hyvä, kun osa ympäristötoimenpiteistä on kaikille pakollisia.

Eroosion torjunnassa merkitystä on ollut myös etenkin kerääjäkasveilla ja erilaisilla nurmilla sekä monimuotoisuuspelloilla. Viljelijät uskaltautuivat kokeilemaan kerääjäkasvien viljelyä tukijärjestelmän kannustamana. Suojavyöhykenurmien olemassaolo nähtiin tärkeäksi, mutta ne tulisi kohdentaa tarkemmin. Salaojituksen ja säätösalojituksen tukeminen on myös ollut tarpeellista peltojen vesitalouden ja kasvukunnon ylläpitämiseksi.

Toimenpidevalikoiman laajuus saa osakseen kiitosta monipuolisuudesta ja joustavuudesta sekä kohdentamisen ja yksinkertaistamisen yrityksestä. Toimenpiteet ovat olleet teknisesti yksinkertaista toteuttaa. Ympäristösitoumuksen hakemisen helppous, toimiva sähköinen asiointi ja syysilmoitus sekä kiinteät korvaustasot saivat kiitosta.

Hyväksi katsottiin kasvipeitteisyyttä edistävien toimenpiteiden lohko kohtaisuus sekä monivaikutteisuus. Ne vaikuttavat samanaikaisesti sekä vesiensuojeluun, maaperään, ilmastokysymykseen että luonnon monimuotoisuuteen ja ovat olleet käytännössä toteutuskelpoisia.

Viljelijät ovat entistä kiinnostuneempia ja tietoisia aiheesta. Merkittävää tietoisuuden lisäämisessä on saatu myös hankkeista, jotka ovat nostaneet esille näitä asioita.

Nykyjärjestelmän huonot puolet

Tukijärjestelmältä kaivataan tilatasolla kokonaisvaltaisempia toimenpiteitä ja selkeämpää tavoitteellisuutta. Erityistä harmia ovat aiheuttaneet kesken kauden tapahtuneet muutokset tukijärjestelmässä ja rahoituksen riittävyyden haasteet. Epävarmuus toimenpiteiden todellisesta vaikuttavuudesta herätti myös huolta. Toimenpiteet tulisi laatia luonnontieteellisin perustein.

Nykyjärjestelmän heikkouksiksi koettiin myös kohdentamisen riittämättömyys, järjestelmän monimutkaisuus, tulkinnanvaraisuus, joustamattomuus ja byrokraattisuus. Kohdentamisen koettiin epäonnistuneen etenkin suojavyöhykkeiden osalta. Ne tulisi sijoittaa vain vaikuttavimmille paikoille. Kohdentamisesta todettiin myös, että sillä on tavoiteltu lähinnä Itämereen vaikuttavia toimenpiteitä, jolloin sisävesien painopisteet ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Kritiikkiä annettiin monimutkaisuudesta ja ehtojen yksityiskohtaisuudesta. Monimutkaiseksi koettiin muun muassa tuplamaksun estämiseksi toimenpiteisiin tehdyt rajaukset toimenpiteiden valinnassa ja maksamisessa. Esimerkiksi talviaikaisen kasvipeitteisyyden toimenpiteestä on rajattu pois aloja, jotka saavat tukea muista toimenpiteistä, kuten luonnonhoitopeltonurmet tai suojavyöhykkeet. Myös nurmien monet viljely-, hoito- ja käyttömuodot herättävät hämmennystä tuensaajissa. Eri tukijärjestelmien erilaiset ehdot, jotka kuitenkin pyrkivät vaikuttamaan samaan ympäristöasiaan, vaikuttavat ovat tuensaajille vaikeita sisäistä. Hankala on esimerkiksi vesistön varsilla viljelyn eri järjestelmistä tulevat ehdot: täydentävien ehtojen piennar, nitraattiasetuksen suojakaista, ympäristösitoumuksen suojakaista ja ympäristösitoumuksen suojavyöhyke. Ravinnejäoitetukset koetaan myös monimutkaiseksi ja käytännön työstä vieraantuneiksi.

Osin tukiehtojen ohjeistus koettiin vaikeaksi toteuttaa käytännössä ja osin koettiin tutkimuskeskittävän tulevan ristiriitaista viestiä, mitä toimenpiteitä tarvitaan, esim. liukoisen fosforin huuhtouman merkitys kasvipeitteisillä aloilla. Viljelijöiden koulutusta toimenpiteiden toteuttamisessa tulisi vahvistaa. Verkossa tehtävän tentin riittävyyttä epäiltiin.

Yksittäisten toimenpiteiden ehtoihin esitettiin kehittämisehdotuksia. Kerääjäkasvien ehtoja tulisi muuttaa laadun parantamiseksi ja neuvonnan roolia vahvistamalla. Esimerkiksi nurmen perustaminen kerääjäkasvikasvustolla tulisi olla sallittua. Talviaikaisen kasvipeitteen tulisi olla yhteyttävää kasvipeitteisyyttä, sillä se on toiminnallisesti vaikuttavampi kuin sänki tai kevytluokkaus. Kirjallista suunnittelua ja havaintojen kirjaamista vaativat toimet kuten peltomaan laatutestin itsearviointi ja monivuotinen viljelykiertosuunnitelma koettiin toisaalta turhiksi, toisaalta tarpeellisiksi. Salaojitusten ja luonnonmukaisen peruskuivatuksen edistämisen katsottiin olleen riittämätöntä. Monen toimenpiteen kohdalla haaste näyttäisi olevan pikemminkin toteutuksen laadussa kuin ehdoissa eli kuinka ehtoja sovelletaan käytäntöön.

Tukijärjestelmiä kritisoitiin kesantotyyppisen alan lisääntymisestä ja ns. hömppäheinätoimenpiteistä, jotka edistävät luonnon monimuotoisuutta, mutta jotka samalla ovat poissa tuottavasta alasta.

Järjestelmän kannustavuutta heikentää keskittyminen virheiden todentamiseen sen sijaan, että palkittaisiin hyvistä toteutuksesta ja tavoitteiden saavuttamisesta.

Mitä tavoitteita pitäisi olla uudella järjestelmällä? "Olisi hienoa jos..."

Keskeisenä tavoitteena pidettiin toimenpiteiden merkittävyyden varmistamista ja niiden kohdentumista vaikuttavuuden kannalta oikein, jotta eroosion torjunta tehostuu ja peltomaan rakenne paranee. Järjestelmän tulisi olla yksinkertainen ja ymmärrettävä. Sen tulisi ottaa kokonaisvaltainen suunnittelu tavoitteeksi ja pyrkiä monivaikutteisiin toimenpiteisiin sekä tilakohtaisten erilaisten ympäristötarpeiden huomioimiseen. Tukijärjestelmän tulisi mukautua tilojen erilaisiin ympäristöhaasteisiin.

Viljelykierron monipuolistaminen ja ympärivuotisen vihreän kasvipeitteisyyden edistäminen nousivat erityisen paljon esille. Tulisi pyrkiä monivaikutteisiin toimiin. Kasvipeitteisyyttä tulisi kohdentaa vesiensuojelun ohella myös monimuotoisuuden kannalta merkittäviin kohteisiin esim. lumo-indeksin avulla. Peltojen kasvukunnon kannalta ei sovi unohtaa ojituksen toimivuuden varmistamista. Eroosion torjuntaa tulisi kohdentaa savimaille ja kalteville pelloille. Kohdentamisen ohella toiveita esitettiin myös koko maahan soveltuvista toimenpiteistä ja tiloilla tulisi olla mahdollisuus valinnaisille toimenpiteille.

Toimenpiteiden tulisi olla selvärajaisia toisiinsa nähden ja tukiehtojen selkeitä. Kannustavuutta pidettiin enimmäkseen pakkoa parempana. Mukaan tulisi saada kokeiltavaksi yksi tulosperusteinen toimenpide. Tilojen tulisi voida soveltaa monenlaisia ja kokeellisiakin toimenpiteitä tarpeitensa mukaan.

Hiilensidontaa edistävää viljelytapaa tulisi tulevana edistää aiempaa enemmän. Ns. hiiliviljelyyn kaivattiin toimenpidettä, josta maksettaisiin hyötyyn perustuvaa maksua. Toimenpiteeksi ehdotettiin myös "remonttinuemea", jossa pellon kasvukuntoa parannettaisiin monella eri keinolla tukivuoden/-kauden aikana.

Toimeenpanon ja valvonnan tulisi olla selkeää. Koulutuspäivän tai neuvonnan avulla tulisi varmistaa, että viljelijät sisäistävät valitsemansa toimenpiteet. Myös modernin teknologian hyödyntäminen saisi yleistyä. Esim. yhteyttävän kasvipeitteisyyden todentamiseen voitaisiin hyödyntää satelliittiaineistoa.

Tutkimuksilla tulisi selvittää uusia kasvipeitevaihtoehtoja ja alan perustutkimusta tulisi vahvistaa.

"Vaikuttaa siltä, että ongelmat ja keinotkin ovat aika lailla kaikille selvät, mutta miten se kirjoitetaan CAP-suunnitelmaan toimiviksi toimenpiteiksi, on se iso kysymys. Päivän nostoilla päästään varmasti eteenpäin päivän aiheissa." – työpajan osallistuja 30.1.2019

Tavoitteista toimenpiteiksi

Tavoitteista käydyn keskustelun perusteella työpajassa ideoitiin toimenpide-ehdotuksia kuuteen tunnistettuun keskeiseen tavoitteeseen. Tärkeimmiksi tavoitteiksi äänestettiin kuusi tavoitetta: Järjestelmän tulisi tulevalle rahoituskaudelle olla: 1. yksinkertainen, 2. vaikuttava, 3. toimenpiteiltään kohdennettu, 4. rahoitukseltaan kohdennettu, 5. yhden tulosperusteisen toimenpiteen sisältävä ja 6. luonnontieteelliseen tietoon perustuva.

Tehtävänä oli nopeatempoisena harjoituksena luonnostella ryhmätyönä tavoitteen mukaisia toimenpiteitä. Päivän loppuun työpajaan osallistuneet äänestivät kuhunkin tavoitteeseen kirjatuista toimenpide-ehdotuksista kannatettavimmat.

1. Yksinkertainen toimenpide

Suosikit:

- Aito vihreä kasvipeitteisyys, jossa tukimäärä kasvaa pinta-alan mukaan ilman prosenttiporastuksia. Valvonta tapahtuisi satelliitilla. Järjestelmään ilmoitauduttaisiin vuosittain päätukihaussa.
- Vipupalveluun kaikille lohkoille ominaisuustiedot (mm. eroosioriski, suojavyöhyketarve, monimuotoisuus-indeksi), joiden mukaan määräytyisi, mitä toimenpiteitä lohkolle voidaan valita. Tämä ajatus lohkojen ominaisuustietojen sijoittamisesta Vipupalveluun sai kannatusta toimenpiteeksi, joka soveltuisi kaikille tuensaajille.

Muita ehdotuksia:

- Maksetaan peltoalalle päivärahaa yhteytyspäivistä (x €/päivä yhteytystä). Mitataan satelliittikuvasta NVDI-kasvillisuusindeksi, jonka mukaan maksu määräytyy.
- Lannan ja orgaanisten aineiden vastaanoton kuljetustuki.
- Luomu
- Luonnonhoitopeltonurmi
- Monimuotoisuuspellot: riista, maisema ja niitty

2. Vaikuttava toimenpide

Suosikit:

- Oikein toteutettu kerääjäkasvitoimenpide. Kerääjäkasvi säilyy talven yli ja voidaan käyttää nurmen perustamiseen.
- Kalkitus, ravinnesuhteiden korjaus

Muita ehdotuksia:

- Valumavesien käsittely eli toimenpide, jolla varmistetaan kasvien vedensaanti
- Ei tarvitse olla samat toimenpiteet koko Suomessa.

- Kipsi, kuituliete ja rakennekalkki sekä rahoitusväline näiden toteuttamiseen.
- Vesistöjen varsilla tulisi olla talvisin jokin vihreä kasvusto vähintään 20 m leveänä kaistana.
- Tiivistymisen ehkäisy
- Turvepeltojen vedenpinnan nosto

3. Alueellisesti kohdennettu toimenpide

Suosikit:

- Tehokas ja toimiva suojavyyöhyke hot spot -alueille, jotka määritellään Vipuun lohkon ominaisuustiedoksi esim. Rusle-mallin avulla.
- Tunnistetaan eroosion ja luonnon monimuotoisuuden hot spot -paikat ja ohjataan niihin kasvillisuutta, joka ottaa ravinteet ja kiintoaineen talteen. Ei välttämättä tuotannosta pois oleva suojavyyöhyke vaan myös esim. tuotantokasvi kerääjäkasvin kanssa kävisi.

Muita ehdotuksia:

- Säättösalaojitus sulfaattimaille
- Yhteistyötoimenpide valuma-alueitasoisen toimenpidesuunnitelman tekemiseen ja toteuttamiseen, jotta saadaan mm. yhtenäiset suojavyyöhykkeet.
- Beetle banks -biodiversiteettikaistoja pelloille
- Laidunnustukia alueille, joilla vähän nurmia.
- Viljailoille kannusteet ottaa nurmi mukaan viljelykiertoon.
- Varsinais-Suomen jokien rinteille omenapuita ja lammashakoja

4. Toimenpide, johon kohdennetaan merkittävä rahoitusosuus

Suosikit:

- Kokonaisvaltainen maan kasvukunnon hoito lohko kohtaisesti monipuolisilla toimenpiteillä, joiden valinnassa käytetään paikkatietokarttoja, viljavuusanalyysiä, kuoppatestiä ja neuvontaa. Laaditaan tilalle/lohkolle maanhoitosuunnitelma, jossa toimenpiteet määritellään.
- Turvepeltojen viljelyrajoitukset

Muut ehdotukset

- Tietyllä prosentilla tilan alasta viljelijä sitoutuu toteuttamaan kokonaisvaltaista maan kasvukunnon parantamista ja muita ympäristötavoitteita. Ei lohko kohtaisia tarkasteluita.
- Viljelykierto ja kasvipeite
- Osa toimenpiteistä tulisi olla yksivuotisia, jolloin toimenpiteiden rahoitusta mahdollista muuttaa joustavammin toteutuksen ja tavoitteiden mukaan.

5. Tuloperusteinen toimenpide

Suosikit:

- Ravinnetase- ja täsmäviljelymenetelmät

- Hiilen sidonta: todetaan viljavuusnäytteen maan hiilen mittauksella ja kasvuston määrällä, kg

Muut ehdotukset:

- Ruisräikkäpelto, jossa vaaditaan esiintyminen kolmena vuotena viidestä. Todentamisen tekee viljelijä ja lintuharrastajat
- Pellon kasvukunto: Lohkokohtainen lierojen lukumäärä tai biologinen aktiivisuus todetaan laboratorioanalyysillä, onko positiivisia muutoksia (ennen-jälkeen maanäytteet).
- Vedenlaatu: Mitataan ojasta N, P, kiintoaineet ja kasvinsuojeluaineet. Maksetaan vähennyksestä.
- Kerääjäkasvusto, joka päätetään keväällä
- Pölyttäjien bed and breakfast -alueita. Sopivia kaistoja tai kasvustoja.
- Viljavuustutkimuksen hyödyntäminen täysimääräisesti eroosion vähentämiseksi

6. Luonnontieteellisiin tarpeisiin perustuminen

Suosikit:

- Aito viljelykierto (hiilen sidonta kasvukunto, viljelyn edellytykset)
- Toimenpiteiden kohdennus Rusle-mallin avulla hot spot -lohkoille
- ”Hyvinvointituki pieneliöille”. Maan karjalle (=pieneliöt) ruokaa (orgaanista massaa) ja koti kuntoon syväjuurisilla kasveilla

Muut ehdotukset:

- Alus-/kerääjäkasvit + viherlannoitusnurmi pellon tarpeen mukaan.
- hiilensidonta
- Luonnonpölyttäjille ruokaa, ei ruiskutuksia lentoaikaan
- Puskat ja pensaat pientareille
- Monimuotoisuuskosteikot ja hoito
- Vesiensuojelukosteikkojen perustaksi vielä lisää tutkimusta: esim. milloin oikeasti toimii, yhdistäminen ojaverkostoon, kastelutarve.

